

‘Participatie wordt ge(s)maakt!’

Trefmoment voor lokale besturen

VRIJDAG 25 MAART 2011
De Oude Melkerij, Gits

Het trefmoment was een realisatie van Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen.
Met de steun van de Provincie West-Vlaanderen, Leader, Europa, Vlaanderen en de VLM.

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen
Torhoutsesteenweg 100A
8200 Brugge
050 39 97 71
www.samenlevingsopbouwvl.be

INHOUD

Bewonersparticipatie, klaar voor de 'Big Bang'? Panelgesprek	3-5
Burgerparticipatie en interactief bestuur	6-8
Rollen van politici en ambtenaren	9-12
Bewoners aan de slag	13-15
Bewonersparticipatie in kleinere gemeenten	16-17
Gemeentedecreet: een kader voor bewonersparticipatie?	18
Wijk- en dorpsbudgetten	19-20
Wat brengt bewonersparticipatie op?	21-23
Burgerparticipatie en minder mondige burgers	24-27
Slotbeschouwing Filip De Rynck.....	28

Panelgesprek

Bewonersparticipatie, klaar voor de 'Big Bang'?

Panelgesprek o.l.v. Karl Vandenberghe (Focus-WTV) met:

- **Chris Truyens**, directeur Samenlevingsopbouw Vlaanderen
- **Filip De Rynck**, hoogleraar bestuurskunde Hogeschool Gent
- **Jan Van Alsenoy**, hoofd communicatiedienst VVSG

Panelgesprek over een aantal vaak gehoorde vooroordelen over bewonersparticipatie.

JE HEBT NIET ALLES IN DE HAND

Jan Van Alsenoy

- *'Als bestuur heb je niet alles in de hand en misschien maar best.'*
- Moet een bestuur alles in de hand houden? Beheersen lukt toch niet.
- Een sterk gemeentebestuur is een bestuur met een sterke visie!

Filip De Rynck

- *'Instrumentele participatie neemt toe'*
Veel participatie is te herleiden tot initiatieven die door het bestuur worden opgezet. Hierbij gaat het dan vooral om participatie die op beheersing is gericht.
- *'Druk van sectoren en ambtenaren en de toenemende professionalisering staat heel vaak dwars op creatieve en dynamische insteek van bewoners.'*

Voorbeeld:

- Werkgroep 'Marke 2010-2030' – participatie van onderuit
- Ervaring in samenwerking met stadsbestuur via enquêtes, discussies, infoavonden, ... schepenen en bestuur zeer lovend over het initiatief.
- Na voorstelling van plan door bewoners neemt het stadsbestuur toch beslissing die het lange termijn plan van de bewoners doorkruist. Het stadsbestuur gaat hierbij dwars door de dynamiek van de bevolking. Jammer, want hiermee gaat men voorbij aan de echte participatie, van onderuit, vanuit de bewoners.

Hoe komt dit?

- Stadsbestuur niet voldoende op participatie georganiseerd
- Mentaliteit voor participatie niet voldoende aanwezig
- Politiek / ambtelijke verschillen

➔ *Participatie moet een stap verder gaan!*

➔ Participatie = hoe het bestuur omgaat met initiatief van onderuit !

EIGEN BUURT EERST. BEWONERS ZOEKEN ALTIJD HUN EIGEN BELANG

Filip De Rynck

- Het onderscheid tussen eigen belang en algemeen belang is heel vaak een moeilijke discussie.
- Politici hebben het vaak moeilijk om te zien dat bewoners dit kunnen overstijgen. Eerlijk, er is een segment dat vooral vanuit eigenbelang denkt, maar voor sommige mensen is dit vaak het laatste redmiddel om gehoord te worden.
➔ Belangrijke evolutie: burgers kunnen zich professioneler organiseren. Zo kiezen heel wat burgers tegenwoordig de juridische weg voor de verdediging van hun individuele belangen.

- Het argument van 'eigen belang' wordt door besturen vaak iets te snel gebruikt om mensen op hun plaats te zetten. Ook soms gemakkelijk excuus om niet te moeten luisteren of argumenten niet ernstig te moeten nemen.

- *'Ook politici niet altijd vrij van eigen belang, zij worden ook beïnvloed.'*

➔ Proces ≠ bestuur dat een plan heeft, een hoorzitting organiseert en plan uitvoert.

Echte participatie = mening bijsturen

Belangrijk is de manier waarop participatie wordt opgezet. Het moet een proces zijn, de nodige tijd en ruimte inbouwen, ruimte voor meningsverschillen.

'Het meningsverschil organiseren. Ga het conflict niet uit de weg, uit conflict groeit juist heel vaak de oplossing.'

Jan Van Alsenoy

'Belangrijk om samen met mensen een weg af te leggen. Het gaat om een proces, participatieproces'

Voldoende tijd inbouwen om bewoners hun mening te bevragen en in overleg te gaan.

BEWONERSPARTICIPATIE INSTALLEREN IS OPPOSITIE CREEËREN

Chris Truyens

- *'Laat ons hopen van wel. We moeten ook politiserend werken, niet in de betekenis van partijpolitiek, maar wel beleidsbeïnvloedend, bewust zijn van politiek.'*
- *'We moeten een conflict, conflict laten zijn.'*
Belangrijk om verschillende meningen te kunnen uiten! Zoals in de brochure 'Beslist anders beslissen' staat: het verhaal van de these, de antithese en de synthese.
- *'Mensen kunnen best wel een nee aanhoren.'*
Participatie is niet gelijk krijgen, maar wel 'mijn mening wordt gehoord'. Het moet gaan om een gemotiveerde beslissing op basis van verschillende meningen.
- *'De meest kwetsbare groepen moeten ook gehoord worden en de kans krijgen om mee te praten.'*
De meest kwetsbare burgers zitten niet in partijpolitiek, in de middenklasse, bij de ambtenaren,... Deze mensen vallen uit de boot, zeker in onze representatieve democratie. We moeten groeien naar een participatieve democratie.

DE GROEP IS NIET REPRESENTATIEF VOOR DE GANSE BEVOLKING

Filip De Rynck

- *'We managen alles behalve datgene wat belangrijk is, nl. de burgers betrekken.'*
- De meest kwetsbare groepen zijn vooral een probleem in de klassieke representatieve democratie. Basisprobleem ligt dan ook vooral in het feit dat we de klassieke democratie, de representatiedemocratie, moeten herdenken.
- Hoe organiseren we het politieke debat? Eigenlijk niet. Weinig mensen hebben oplossing voor ogen om dit debat op goede manier te organiseren.

- *'De representatiedemocratie is niet meer representatief.'*

Nood aan een dynamische invulling van representativiteit.

Bij elk dossier, bij elke beleidsintentie moeten we ons de vraag stellen, wie zijn hier nu de verschillende belangengroepen? Deze groepen moeten we dan samen zetten en betrekken in het gesprek.

- *'We moeten groeien naar een meer brede en dynamische representatieve democratie.'*
 - Nadruk hierbij ook leggen op integraal werken, want dit is een belangrijk element in een participatiebeleid.
 - We moeten capaciteiten organiseren om problemen duurzaam aan te pakken.
 - Groepen moeten dynamisch worden gemaakt en op die manier werken aan het opbouwen van representatieve beslissingen.
 - Het opbouwen van representatieve beslissingen pakken we te weinig professioneel aan. Nood aan een meer horizontale benadering.
 - Belangrijk vraagstuk: participatiebeleid hoe aanpakken, hoe organiseren,... dit alles vraagt een professionele aanpak.

'Beheersing versus begeestering'

Participatie = motiveren, discussiëren, engagement, mobiliseren,...

Chris Truyens

- Reactie op het belang van een professionele aanpak om te komen tot een participatief beleid: *'Professionaliseren, ja, maar doe initiatieven van onderuit niet dood!'*

Jan Van Alsenoy

- *'Er ligt een duidelijke opdracht voor besturen om te investeren in een integrale benadering van beleid.'*
- Dit thema wordt ook de insteek op trefdag van VVSG op 21 maart 2012.

JE KAN NIET VOOR IEDEREEN GOED DOEN

Filip De Rynck

- *'Participatie gaat om: hoe organiseren we het maatschappelijk debat.'*
- Belang van een georganiseerd meningsverschil.

TOT SLOT

Jan Van Alsenoy

- Geloof in wat bij de mensen leeft! Geloof in dynamiek van mensen!

Chris Truyens

- Bewoners als ervaringsdeskundigen!
- Burgers als rechthebbenden om hun leefomgeving mee vorm te geven.

Filip De Rynck

- Durf omgaan met conflicten, meningsverschillen.
- Durf conflicten bespreekbaar maken en durf keuzes maken.
- *'Participatie is fantastisch, is blij blij blij zijn!'*

VERANDERINGEN

Door tal van maatschappelijke veranderingen krijgt het participatiedebat een andere invulling waardoor het begrip bewonersparticipatie een andere kijk/aanpak vergt.

De politiek verandert

- *Representatiepolitiek: verminderde legitimiteit*
- *Aard van politiek bedrijven verandert: trage en snelle politiek*
- *Politici veranderen*

De representatiepolitiek kent een verminderde legitimiteit: politieke partijen, gemeenteraden, volksvertegenwoordigingen... 'stellen in feite niet veel meer voor'.

Het middenveld verandert

- *Informalisering*
- *Informatisering*
- *Vernetwerking*

Ook het middenveld verandert sterk, zeker bij jonge generaties. Er wordt eerder een vluchtig engagement aangegaan (informalisering). Men ervaart een probleem, hier en nu, waarrond men mensen en organisaties wil mobiliseren. Er ontstaat m.a.w. een soort onvoorspelbaarheid van agenda's wat een andere aanpak vraagt dan de vaststaande beleidsagenda's van tegenwoordig waarbinnen vaak weinig 'experimenteerruimte' is.

Burgers veranderen

- *Autonoom, assertief, individualisering*
- *Soorten burgers in context en dynamiek*

Denk maar aan processen als individualisering, autonome burgers... Dé participatie voor dé burgers is bijgevolg een stereotiep dat onmogelijk in één iets te vatten is. Een grote vraag blijft wellicht of mensen zich nog kunnen mobiliseren rond een maatschappelijk/gemeenschappelijk doel? Want als dat er niet is valt je grondstof, je humus voor participatie (volledig) weg.

Het bestuur verandert

- *Professionalisering: politiek en ambtelijk*
- *Verambtelijking en juridisering*
- *Complexiteit van taken*
- *Netwerkachtige constructies van bestuur*

Al deze *veranderingsprocessen* maken dat besturen het gevoel hebben 'dat ze moeten anders bezig zijn'. Vandaar dat bij veel besturen een zoektocht ontstaat naar wat er precies gaande is en welke *aanpak* meer opportuun, meer aangewezen is om het participatiedebat vorm te geven. Men moet daarbij vooral *voorbij de representatiepolitiek* durven denken. Denk maar aan de zogenaamde adviesraden: tal van dergelijke raden zijn gebaseerd op representatie, maar wat reëel gebeurt aan vernieuwing speelt zich in vele gevallen af buiten die *adviesraden*. Mensen organiseren zich op andere, meer informele terreinen. Het is daarom een *uitdaging voor besturen om op zoek te gaan* naar precies die vormen waarbij burgers zich voor een gezamenlijk doel inzetten.

PARTICIPATIE

Participatie gaat in de eerste plaats over betrokkenheid, over engagement. Hoe zit het met de maatschappelijke dynamiek ?

Kritisch kijken naar de overheid, naar regulering door de overheid:

- 1. in de relatie Vlaanderen – gemeenten*
- 2. binnen de gemeenten (tussen diensten)*
- 3. tussen gemeenten en burgerinitiatief*

Participatie gaat niet langer over organisaties, methodieken, technieken... Participatie gaat wel over de fundamentele vraag of we in onze samenleving zo georganiseerd zijn dat mensen gemotiveerd worden om initiatieven te nemen?

Momenteel zijn vooral zaken als ambtenarij, drang naar beheersing, controle, meten...sterk op de voorgrond aanwezig in plaats van de idee dat we mensen moeten stimuleren om zelf initiatieven te nemen. We zijn m.a.w. steeds meer systemen aan het installeren om zaken te beheersen dat we het maatschappelijk engagement niet meer zien, dat we niet meer zien wat er binnen de samenleving aanwezig is van spontane dynamiek en – door die houding – zelfs dat aan het dood doen zijn. Een 'logisch' gevolg daarvan is dat je de replek krijgt van mensen naar besturen toe "doe het dan maar allemaal zelf!".

DEMOCRATIE IS DOEN!

Hebben we nog systemen waarbij we dat 'doen' stimuleren? Of zijn we nog dergelijke systemen aan het uitbouwen? Hebben we daar nog de ruimte voor? Kunnen we daar als gemeente op inpikken? Kunnen we gangbare reglementen aanpassen opdat die doelstelling mogelijk wordt, waardoor het ons als gemeente toelaat om bijvoorbeeld ook op activiteiten van jongeren, van 'doeners' in te pikken?

- Participatie gaat over andere dan verbale vormen van betrokkenheid: de inhoud en betekenis van participatie wijzigt*
- Participatie op lokaal niveau: wat is de ruimte, wat is de kracht ?*
- Bij veel projecten: andere dan lokale besturen betrokken partij*
- Participatie is objectgebonden: van eenvoudige rechtlijnige besluitvorming tot complexe en niet 'op te lossen' beleidsproblematieken. Formules bestaan niet.*
- Participatie: in een complexe samenleving moet het algemeen belang worden opgebouwd, dat 'is' er niet en vergt een actief draagvlak.*
- Daar zit het belang van open processen. Maar open processen verhouden zich lastig tot evoluties in het politieke en bestuurlijke milieu. Vaak domineert het beheersingsdenken: denken vanuit het bestuur.*
- Proces is iets anders dan een eenmalig kortstondig initiatief.*

OMGAAN MET CONFLICT

- Participatie is omgaan met meningsverschillen, democratische conflicten*
- Participatie = noodzakelijk 'stakeholdersmanagement' = is een zakelijke benadering*

Participatie is geen proces van eensgezindheid. Het is daarentegen een noodzakelijk proces van omgaan met meningsverschillen en conflicten. Als bestuur moet je nagaan hoe je ingaat op die meningsverschillen. Ambtenaren zouden dit mee kunnen overdenken, maar zitten vaak in een moeilijke positie t.o.v. de gemeente... (worden er door betaald).

TEVEEL PROCEDURES, TE WEINIG PROCESSEN

- Participatie is professioneel processen opzetten: is een vaardigheid op zich maar maakt nu nauwelijks deel uit van het gemeentelijk management*
- Alles wordt 'gemanaged', uitgezonderd het belangrijkste*

PARTICIPATIE IS MEER DAN BUURTBARBECUES

Onschadelijke vormen van participatie zitten in de lift, denk maar aan de vele barbecues in de straat, of anders gesteld 'alle activiteiten waarmee mensen op de foto kunnen'.

Let wel, dit zijn zeker belangrijke vormen van participatie, het genereert effecten, brengt mensen samen...

Maar participatie gaat verder! En het stadsbestuur moet hierbij ook verder durven gaan dan mensen samen te brengen voor sociaal kapitaalkrachtige zaken.

De participatie die 'wringt' – "Meneer de schepen, ik ben het niet eens" – dat gaat moeilijk! Het stadsbestuur kijkt m.a.w. vaak selectief naar participatie (vb. louter investering in buurtbarbecues), terwijl er te weinig ingespeeld wordt op de dynamiek aanwezig in de samenleving.

➤ KAROLIEN DEZEURE

Karolien brengt enkele elementen uit het Rapport 'Participatie wordt ge(s)maakt! Over de visie van politici en ambtenaren op participatie'. Dit rapport kan je downloaden via de website www.samenlevingsopbouwvl.be

- Politici zijn karig met het geven van informatie. Er bestaat vrees voor de **oppositie**, dat andere partijen gaan lopen met de successen op de rug van het college van burgemeester en schepenen.
- Er heerst nog steeds het geloof in de **primaat van de politiek**, waarbij het verkozen bestuur vindt dat het overheidsbeleid door de politiek verantwoordelijken moet bepaald worden, omdat zij democratisch verkozen zijn.
- **Gemeenteraad**
Uit de interviews is gebleken dat de gemeenteraad weinig tot niet aan bod komt bij processen van bewonersparticipatie. Het zijn vooral de burgemeester en de schepenen die als politiek bestuurder bewonersparticipatie opvolgen.
 - Hebben gemeenteraadsleden onvoldoende kennis of voeling met de beleidsdossiers?
 - Hebben ze er te weinig tijd of ruimte voor?
 - Wordt bewonersparticipatie onvoldoende aangemoedigd bij gemeenteraadsleden?
 - ...
- **Rol politicus en ambtenaar**
De rollen van politici en ambtenaren worden nauwelijks met elkaar besproken. Welk mandaat nemen ze op? Welk mandaat krijgen ze?
 - Ambtenaren hebben weinig contact met bewoners, waardoor er ook weinig vertrouwen is van de ambtenaren naar bewoners toe.
 - Ambtenaren denken dat bewoners niet in staat zijn om problemen te benoemen en / of om voorstellen ter verbetering aan te brengen.
 - Ambtenaren voelen zich wat bedreigd en vinden het moeilijk om inspraak van bewoners toe te laten.
 - ...

... lees meer over de rollen van politici en ambtenaren in het rapport 'Participatie wordt ge(s)maakt! Over de visie van politici en ambtenaren op participatie'

➤ JURGEN VANLERBERGHE, SCHEPEN VAN INSPRAAK POPERINGE

- **Zelfstandige groepen**
 - In Poperinge zijn bewonersplatforms opgericht in de landelijke dorpen van de stad.
 - Bij de opstart is de stad vertrokken van een wit blad. De inspiratie werd opgedaan in de brochure 'Van schietstand tot denktank', waar de ervaringen van Veurne rond bewonersplatforms in beschreven staan.
 - Bij de opstart van de bewonersplatforms leefde het idee bij de politici '*we gaan toch onze eigen oppositie niet organiseren?*'. Niet iedereen staat te popelen om aan bewonersparticipatie te doen, vroeger niet en nu ook.
 - Stad wil geen 'schoonmoeder' zijn voor die groepen. De groepen moeten zelfstandig de werking van hun bewonersplatform bepalen.

- **Kloof tussen ambtenaren en bewoners**

- 'Wuk zeg je?' Bewoners en ambtenaren begrijpen elkaar niet altijd, spreken een andere taal, vakjargon dat hertaald moet worden. Samenlevingsopbouw heeft die hertaling gedaan in Poperinge.
- Als onafhankelijke organisatie stond Samenlevingsopbouw tussen bewoners en bestuur om de kloof tussen beide partijen te dichten.
- Niet alle ambtenaren staan te springen voor bewonersparticipatie. Op overleg hebben ambtenaren vlug de houding '*hoe geraken we hier weg zonder werk?*'.
- Bewonersparticipatie wringt wel eens.

- **Kloof tussen politici en ambtenaren**

- Ook politici en ambtenaren kennen elkaar onvoldoende.
- Er ligt een uitdaging voor besturen om ambtenaren te stimuleren tot bewonersparticipatie.
- Het is belangrijk om van kleine dingen bij te leren.

- **The trip is the journey**

- Bewonersparticipatie is iets waar je als bestuur continue mee bezig moet zijn. Er zijn constant nieuwe evoluties waarbij het proces van groot belang is en bewaakt moet worden. Als bestuur moet je snel op de bal kunnen spelen, regelmatig evalueren en bijsturen waar nodig.
- Het beleid dat je vormt met bewonersparticipatie gaat trager. Je bent als bestuur verplicht om te luisteren naar de mening en de suggestie van de bewoners.
- Ook op vlak van communicatie wordt meer verwacht. Er is een goede mix nodig tussen schriftelijke en rechtstreekse communicatie met de burgers.

- **Mensen spreken mensen**

- Bewonersparticipatie maakt duidelijk dat bestuur en bewoners toenadering moeten zoeken tot elkaar om constructief verder te werken aan het beleid. Je geeft inkijk in de plannen van jouw beleid en laat zo het vertrouwen met de bewoners groeien.
- Vertrouwen tussen bestuur en bewoners is belangrijk. Als bestuur moet je je organiseren op bewonersparticipatie en ambtenaren stimuleren om mee in te stappen. Op schepencollege beslissen en mandaat geven aan ambtenaren om dit goed te doen.

- **Gent-Wevelgem of Giro?**

Bewonersparticipatie is iets dat rendeert op lange termijn. Het vertrouwen moet groeien. Het is net als de Giro, je moet doorbijten en volhouden om de meet te halen.

➤ **ANTON JACOBUS, STADSSECRETARIS IZEGEM**

In Izegem werkt men reeds enkele jaren met 'wijkontwikkelingsplannen' en is een wijkgerichte aanpak uitgewerkt voor twee centrumwijken en de deelgemeente Emelgem.

De grootste drempel die in Izegem ervaren wordt op vlak van bewonersparticipatie is het wantrouwen tegenover elkaar. Zowel van bestuurders als ambtenaren als bewoners. Ze weten niet waarover ze spreken (denken ze van elkaar) en willen elkaars rol overnemen.

- ambtenaren / politici denken dat zij beter dan de bewoners weten wat goed is voor hun woonomgeving.
- bewoners denken dat ambtenaren geen idee hebben wat het is om in een bepaalde buurt / wijk te wonen.

In Izegem is er een sterke schepen van wijkontwikkeling die bewonersparticipatie sterk opvolgt. Hij is overal bij en zijn gezicht is gekend bij de bewoners, wat maakt dat hij zeer aanspreekbaar is voor de bewoners.

- **Verschillende rollen**

- Politici: Sturen en kiezen
- Ambtenaren: Beleidsvoorbereidend en beleidsuitvoerend werk
- Bewoners: Participeren en hun stem laten horen

Belangrijkst is dat ze alle drie luisteren naar elkaar!

- **Samenlevingsopbouw en wijkwerker**

Bewonersparticipatie is geïnstalleerd in de stad met ondersteuning van Samenlevingsopbouw. Als stad wordt ondersteuning voorzien voor bewonersgroepen. Er werd hiervoor zelfs een wijkwerker aangesteld. Het is niet de bedoeling dat de wijkwerker de hele bewonerswerking organiseert, maar wel dat er ondersteuning is vanuit de stad. De stad wil dynamiek in de wijken creëren, niet verlamdend werken.

- **Wijkontwikkelingsplan als methodiek**

- Bewonersparticipatie kreeg in Izegem vorm met de opmaak van 'wijkontwikkelingsplannen'. Hierbij worden bewoners uit een bepaalde wijk sterk betrokken bij de beleidsplanning van de stad voor die wijk.
- De wijkwerker is aangesteld om de opvolging van die plannen op zich te nemen, samen met de ambtenaren en de bewoners.
- In de plannen worden zowel acties opgenomen die op korte, middellange en lange termijn uitgevoerd zullen worden en mikken zowel op de hardware als de software van de wijk. Het meest zichtbare is de hardware (straatinfrastructuur, groen, speelruimte, ...) in de wijk. Dit is voor bewoners ook het meest tastbare en daar merken we dat bewoners snel op reageren. Daarnaast is ook de software belangrijk. Dit mikt op de sociale cohesie in de wijk, de samenhang van bewoners in de wijk. Het is moeilijk om dit vorm te geven, maar daarom niet onbelangrijk om op lange termijn op in te zetten.

- **Uitspraken van politici en ambtenaren**

- **Participatie geeft enkel een bevestiging van wat we al weten**

Dit is een excuus dat ambtenaren / politici geven om het niet te moeten doen. In Izegem leeft de ervaring dat het niet op gaat tegenover de return die je terug krijgt van een participatieproces. Het gaat eerder om de methodiek waarbij de betrokkenheid van bewoners bij het beleid gestimuleerd wordt.

- **Wijkontwikkelingsplannen zijn een vorm van politieke marketing**

Sommige ambtenaren beschouwen het proces als opdracht voor de politiek. Ze vinden dat ze in hun job gebruikt worden als politieke strategie en zien niet altijd meteen in dat het werkelijk ook iets oplevert voor hen.

- **Die mensen weten niet waarover ze spreken**
- **Wie luidst roept, krijgt gelijk**

- **We maken ze te veel gewoon**
 - Ambtenaren vinden dat we met de wijkontwikkelingsplannen de bewoners te veel in de watten leggen door de wijkgerichte benadering.
 - Bewoners mogen hun zegje doen over hun woon- en leefomgeving
 - Ambtenaren hebben soms schrik dat bewoners op die manier meer en meer zullen vragen.
- **Ambtenaren hebben geen oog voor de noden van de bewoners**
- **Voila, nog een plan om in de schuif te belanden**
 - Naast de beleidsplannen die gemaakt moeten worden (jeugd-, sport-, woonbeleidsplan, ...) zijn de wijkontwikkelingsplannen nog eens extra
 - Geen dubbel werk
 - Vaak beleidsintenties die in andere plannen opgenomen zijn die nogmaals hertaald en gebundeld worden op wijkniveau.
- **We starten altijd wel met iets, maar wanneer stoppen we eens met iets?**
 - Dit komt soms ter sprake op het managementteam
 - We starten met wijkgericht werk, wijkontwikkelingsplannen, ... het is altijd boeiend om nieuwe uitdagingen te zoeken en aan te gaan, maar waar eindigt het?
 - Exit-strategie toepassen: na een aantal jaar, als je merkt dat het volbracht is, iets afbouwen is moeilijk, maar moet ook kunnen.
- **In die wijk moeten we niets doen, daar zijn ze allemaal rijk genoeg.**
 - Je kan een wijk hebben waar mensen in grote huizen wonen, maar waar het om veel senioren gaat die misschien niet meer in staat zijn om de tuin te onderhouden, alleenstaand geworden zijn, weinig sociale contacten hebben,...
 - In die wijken kan er 'sociale armoede' ontstaan
 - Is het nodig om inzet enkel te doen in kwetsbare buurten (screening op kansarmoede-indicatoren)?
- **Wij weten het toch wel best zeker ? ...inderdaad, samen weten wij het allemaal beter dan elk op zich.**

VRAAG ACHTERAF

- Verhouding tussen adviesraden en bewonersplatforms?
 - Moeten ze integreren?
 - Moet er in elk bewonersplatform iemand uit de adviesraden vertegenwoordigd zijn?

Finaliteit van deze groepen ligt anders

- Bewonersplatform - Dorp
- Adviesraad - Thema's: cultuur, jeugd, sport, ...

Vertegenwoordiging is wenselijk; contact houden is zeker belangrijk

➤ BEWONERSPLATFORM OOSTKERKE

- Oostkerke is een **klein, landelijk dorp** waar er net geen 300 inwoners zijn. Het bewonersplatform bestaat nu twee jaar en telt een 30-tal mensen, die om de 2 maand vergaderen. De voorbereiding gebeurt door een kerngroep met twee secretarissen en een coördinator.
- Oostkerke is één van de 14 fusiegemeenten van **Diksmuide**, en kampt met achterstelling. Een aantal bewoners waren aan het vervreemden van wat er in het dorp gebeurde. Toen het bewonersplatform werd opgericht, was er zowel cynisme als euforie bij de mensen.
- **Twee mogelijke valkuilen voor het opstartende bewonersplatform**
 - Enerzijds dat het een 'klachtenbank' wordt waar men klaagt over relatief kleine dingen zoals hondenpoep, ... of over andere bewoners.
 - Anderzijds dat bewoners hun eigen politieke agenda op het platform willen brengen.
- Bewonersplatform moet leren om **probleemoplossend en doelgericht te werken**
 - Daarvoor is geduld nodig, want verandering gaat soms traag.
 - Een goed contact en goede communicatie: informeren, achtergrond van beslissingen toelichten en feedback geven.
 - Als er een 'neen' komt van het beleid, dan moet deze 'neen' ook gemotiveerd worden.
 - Wat het beleid doet, hangt soms af van de persoonlijkheid van de politici en hoe goed ze dossiers opvolgen.
 - Voor een goed evenwicht tussen de goodwill van politici en de bureaucratie van de diensten is er wederzijds begrip nodig en dit is een leerproces.
 - Het bewonersplatform is een adviesgroep, geen actie- of drukkingsgroep.
- Inzet voor het bewonersplatform is **vrijwilligerswerk** waar enthousiasme bij komt kijken, maar het ontbreekt soms aan continuïteit en systematiek. Daarom is de professionele ondersteuning van Samenlevingsopbouw belangrijk.
- **Participatie moet je leren. Aandachtspunten voor een goede werking**
 - Problemen omzetten in oplossingen en het eigen belang verankeren aan het algemeen belang.
 - Oog hebben voor de mensen en hun mening.
 - De sfeer is belangrijk.
 - Het gesprekskader moet duidelijk zijn: Wat kan en wat niet? Wat is onze rol?
 - Vergadertechnieken zijn ook belangrijk, net als het bewaken van de agenda en conflicthantering tussen bewoners.
 - Het is van belang om een actieve kern te hebben die elkaar vindt, en ook om een consensus in de groep te hebben.
 - Als coördinator moet je leiding kunnen geven, maar niet de baas spelen. Initiatieven van mensen moeten gestimuleerd en gewaardeerd worden.
- Voorbeelden van **projecten van het bewonersplatform**
 - Actie rond zwaar verkeer in dorp en het verhogen van de verkeersveiligheid
 - Dorpsrenovatie van bijvoorbeeld de oude verlichting
 - Opmaak van een plan rond de herbestemming van de oude school (kloostersite): samen met een studiebureau kijken we hoe het dorpsplein gerenoveerd kan worden. Tijdens een open bewonersvergadering geven we meer informatie over de mogelijke scenario's die

het studiebureau ontwikkelde en met het bewonersplatform formuleren we daarna een advies aan het bestuur.

- Opruimactie = doen, met direct resultaat
- Dorpsontbijt op 11 juli waar de nieuwe inwoners op afkomen
- Nieuwjaarsreceptie
- Project digitaal meldpunt (voor zwerfvuil, met contactpersonen uit de buurt)
- Dorpskrant met veel foto's

➤ **BEWONERSPLATFORM BULSKAMP**

- Jef is al ruim 20 jaar actief in Bulskamp, en is de voormalige voorzitter van de dorpsraad. Jef werkte mee om bewonersplatforms op te zetten. **Het is een verhaal van conflict en samenwerking.**
- Jef schetst de evolutie van het **project “Cobergher Sportpark”**, gestart in 1992.

Bulskamp is een lintdorp en telt een 700-tal inwoners, maar heel Veurne komt op het sportpark af. Er werd een vzw opgericht als ruggengraat van het project voor de realisatie van het sportpark. Deze vzw kwam er naast de twee toenmalige verenigingen, waartussen toch wat spanningen waren.

Het bekomen van eigen grond was belangrijk voor het project. De 2 hectare grond kon men verwerven van het Klooster in Tielt. Dit met recht van opstal, wat mogelijkheden geeft om het zelf te beheren. De vzw maakte een eigen projectvoorstel, kreeg subsidies van het bestuur en steun van de landbouworganisaties om een recreatiegrond van te maken.

Er kroop veel **handwerk van vele vrijwilligers** in: 1500 meter greppels graven, 600 meter joggingpad aanleggen, boomplantdagen, het zelf maken van een zittribune voor 150 mensen (veel goedkoper dan de offertes die het beleid had opgevraagd), ... De politiek begon meer te geloven in het project en ook de cohesie met de school en het rusthuis groeide. De constante waren de ambtenaren die verschillende legislaturen overleefden.

De volgende fase was de nieuwbouw. Het bestuur nam het project grotendeels over voor een symbolische euro met de belofte het verder te ontwikkelen. **Het bewonersplatform maakte zelf een voorstel, met inspraak van 15 verenigingen.** Ook moest elke vereniging bijdragen door activiteiten aan te bieden: de KVLV bijvoorbeeld organiseert kooklessen en hebben de keuken mee ingericht. We maakten zelf een maquette en deden de afbraakwerken zelf (start 2006). Op 1 november 2007 volgde de ingebruikname.

- **Het project wordt nu geleid door de gemeente en de vzw.**

De vzw:

- overkoepelt 20 verenigingen die inspraak hebben in het project
- beheert het ontmoetingscentrum en de buitenterreinen
- zorgt voor de praktische regelingen (drank voorzien, stock tellen, facturen maken, ...)
- doet de zaalwachtdienst

De gemeente:

- Verhuurt de sportzaal via de sportdienst
- Komt tussen in de energiekosten
- Beloofd de site verder uit te bouwen in de toekomst: aansluiten op de mountainbikeroute van 20km in de buurt, een voetbalveld erbij, parking bij aanleggen, waterrecreatie uitbouwen.

➤ AANTAL NABESCHOUWINGEN

- **Verenigingen samen rond de tafel brengen**
 - Vergaderingen met alle verenigingen samen is niet eenvoudig.
 - Met 7 mensen vormen we het dagelijks bestuur, en wij maken onder meer de reglementen op.
 - Het is geen evidentie om iedereen te betrekken, maar wel nodig om eventuele conflicten in goede banen te leiden.
 - Het is een mooi voorbeeld om andere dorpen te overtuigen om met een bewonersplatform aan de slag te gaan.

- **Wie zit er in het bewonersplatform?**
 - Eerst waren dit vooral de 'autochtonen', niet de 'aangespoelden'. Dit hebben we kunnen omkeren. Bij de oorspronkelijke bevolking was er toch veel weerstand tegen verandering. Het is wel belangrijk om hen mee te krijgen.
 - Je moet ook rekening houden met de verouderende bevolking. Wij versturen het verslag digitaal, maar voor hen moet dit op papier staan. Men doet enthousiast mee.

- **Meerwaarde van een bewonersplatform**
 - Had het bewonersplatform 10 jaar vroeger bestaan, dan was het schooltje in ons dorp waarschijnlijk niet verdwenen. Het is belangrijk om verschillende functies terug naar het dorp te halen: winkels, postkantoor, ... De mensen ervaren dat er terug gepraat en gediscussieerd wordt.
 - Het is van belang om zelf als bewoners geen belangenconflict aan te gaan, maar een neutrale inbreng te hebben door het bestuur. Bewoners kunnen soms wel helpen om een eventuele oplossing te bekomen, vb. praten met de landbouwers om landbouwgrond om te zetten in recreatiedomein.

- **Wat met problemen op het niveau van ruimtelijke ordening?**
 - Aan verkavelingen kunnen we niet veel doen, als je niet veel aan het ruimtelijk structuurplan kan veranderen. Er zijn weinig mogelijkheden om uit te breiden. Wel is er contact met de Vlaamse overheid via de ambtenaren. Dit is ook wel belangrijk.

- **Is er altijd iemand van het bestuur op de vergadering?**
 - In Diksmuide worden de bewonersplatforms opgevolgd door de meldingsambtenaar. Deze is wel niet standaard aanwezig op de bewonersvergaderingen. Indien wij dit wensen, dan kunnen wij een bevoegde ambtenaar of schepen op de vergadering uitnodigen voor meer info of een overleg. Na elke vergadering sturen wij ook een verslag door naar het schepencollege. Het bestuur volgt zo de agenda en de verslagen op.

Bewonersparticipatie in kleinere gemeenten

Martine Rabaey, schepen Alveringem
Josiane Lowie, burgemeester Staden
Bern Paret, Gebiedswerker Leefbaarheid Westhoek, Provincie

➤ MARTINE RABAEY, SCHEPEN ALVERINGEM

- Start met participatie na verkiezingen - niet structureel georganiseerd, maar wel heel wat ad hoc initiatieven in functie van beleidsintenties.
- Start met **infovergadering** als open vergadering op agenda en thema's. Bruikbare elementen worden opgepakt door het bestuur.
- Mening over **bewonersplatforms**: deze formule trekt meestal de meest mondige burger aan. Open bijeenkomsten kunnen door de aanwezigheid in de groep ook andere mensen uitnodigen om hun gedacht te zeggen en hun mening te uiten.
- Elk jaar organiseert het gemeentebestuur **de ronde van de zaalcomités** in de ontmoetingsruimtes van de dorpen zelf. Tijdens dit overleg bespreken we praktische zaken omtrent de ontmoetingsruimte, maar ook algemene zaken uit het dorp. De leden van de zaalcomités zijn een beetje de antennes van het dorp.
- Voor de jeugd werd een soort **kinderparlement** georganiseerd ivf het jeugdbeleidsplan. In een leuke spelomkadering worden kinderen bevraagd hoe het is om in hun gemeente te wonen...er wordt samen gegeten en met de bus rijden ze door hun gemeente om op de voor hen belangrijke thema's aandacht te geven.
- Geen aparte ambtenaar om participatie vorm te geven, maar wel betrokken medewerkers per beleidsdomein.
- Geen vaste structuur, maar wel een **reflex**.
"Het is geen structureel georganiseerde participatie, maar het heeft wel tot een zeker automatisme geleid bij de bestuurders. Tevreden met de ontwikkelingen."

➤ JOSIANE LOWIE, BURGEMEESTER STADEN

- **Context**
 - Zeer lang stabiel bestuur (30 jaar)
 - Zoeken naar betrokkenheid = verworvenheid
 - Opstart van een stuurgroep 'info en inspraak'
- **Stuurgroep info en inspraak**
 - Stuurgroep wordt bijgewoond door een ambtenaar en de burgemeester en werkt overigens uitsluitend met vrijwilligers (geen politiekers), weinig structuur, interesse is de basis!
 - Een adviesgroep die
 - zich bezighoudt met leesbaarheid, aanpassen gemeentelijke website en infoblad 'wat moet, wil, mag de burger weten?'
 - aantal procedures ontwikkeld vb. voor openbare onderzoeken...
 - organiseren en voorzitten van informatievergaderingen
 - Belangrijk: Steeds uitgaan van een visie van waaruit men beleid voert!
vb. bij mobiliteitsplan – eerst algemene schets van plan en daarna brainstorm in welke richting het kan gaan.

- Belang van terugkoppeling wat er gebeurd is en waarom! Best is dat er niet veel tijd tussen plan en beslissing/uitvoering is.
- *“We durven wel veel uit handen geven, maar wij blijven verantwoordelijk.”*
Tijdens informatievergaderingen geven vrijwilligers de toelichting en modereren zij het gesprek. Politici spelen de rol die de stuurgroep hen geeft
- **Aantal initiatieven van de stuurgroep**
 - **Wijkenveloppen**
3 wijken beschikten over 2500 euro per jaar om met kleine ingrepen de leefbaarheid in hun eigen wijk te vergroten. Dit is een geslaagd project. Voorwaarde was dat de ideeën een draagvlak hadden (bepaald % was vereist).
 - **Ronde tafels**
Ronde tafels over bepaalde kwesties, thema's... deze gaan thuis door bij bepaalde inwoners die zich daarvoor opgeven. Vooraf aan dit project kregen deelnemers een coachbeurt over de valkuilen inspraak en participatie (door Filip De Rynck).

➤ VRAGEN

- Heeft die werkwijze ook gewerkt rond lokaal sociaal beleid?
Staden: toen 1ste maal gewerkt met ronde tafels en dit was succesvol
Alveringem: hier hebben wij gewerkt via het samen zetten van verschillende doelgroepen
- Sterkte en kwetsbaarheid van zo'n stuurgroep?
Sterkte dat het zo ingeburgerd geraakt is - *“Het moet een cultuur worden en het beleid moet er zelf mee beginnen.”*
- Aandacht voor kwetsbare doelgroepen? Elke gemeente heeft enkele sociale woonwijken op zijn grondgebied.
Staden heeft voorbeeld van aanpak in sociale woonwijk op vlak van inrichting en groeninkleding met positieve resultaten voor de buurtbewoners.
- Opmerking Staden: Je hebt soms maar één kans, geen tweede.
Expertise is de eerst stap. Dit moet je leren. In Staden hebben ze zich ook laten bijstaan door CIBE (communicatie).

➤ BERN PARET, GEBIEDSWERKER LEEFBAARHEID

- In de vroeger aangestuurde projecten van de provincie werd steeds bewonersparticipatie verplicht bij uitwerken van een projectdossier (vb. Leader). Men moest vanuit de provincie die uitdrukkelijke voorwaarde invoegen, nu gebeurt dit meer en meer spontaan.
- Het gebruik van de sociale media komt eraan! Welke mogelijke impact?! Hoe daar mee omgaan en er op inspelen? Kansen voor bepaalde doelgroepen (medioren, senioren...), mensen die normaal niet op bijeenkomsten komen? Infoblad nog steeds belangrijk!

Reacties:

Dit is andere soort communicatie

Met gebruik van sociale media wordt er nog geen aanpak van conflict voorzien. Bij conflict is het nog steeds best om samen rond de tafel te zitten. Nu nog weinig know how ontwikkeld daar rond.

Gemeentedecreet: een kader voor bewonersparticipatie?

Jan Van Alsenoy, hoofd communicatiedienst VVSG

Jan Van Alsenoy stond in zijn presentatie stil bij wat er leeft en beweegt in gemeenten op vlak van initiatieven voor bewonersparticipatie. Wie heeft welke ervaring met standaard initiatieven zoals volksraadpleging, verzoekschriften,...? Wie werkt met dorps- of wijkbudgetten...? Nemen de gemeenten zelf initiatief om op zoek te gaan naar een vernieuwende aanpak?

→ Zie Power Point presentatie

Het decreet

De VVSG krijgt heel wat vragen in het genre 'Wat mogen we doen volgens het decreet?'. Eigenlijk is dat niet de juiste vraag. Een gemeentebestuur mag vrij kiezen om vernieuwende participatietrajecten op te zetten. Men moet enkel het decreet volgen voor wat decretaal is vastgelegd, o.m. voor de adviesraden, volksraadplegingen, verzoekschrift,... zijn er vaste regels waar men zich aan moet houden.

Budgethouderschap

Er zijn heel weinig gemeenten waar men werkt met het 'budget voor burgerinitiatieven en wijkcomités'. Die regels zijn ingewikkeld. Heel wat gemeenten kiezen in de plaats daarvan om 'gewone' subsidies uit te keren.

Integrale denkoefening nodig

De aparte beleidsplannen zoals die nu bestaan (jeugd, sport,...) zullen in de toekomst geïntegreerd worden in de algemene meerjarenplanning.
Er ligt een duidelijke opdracht voor het beleid om te investeren in een integrale benadering van beleid!

➤ KAROLIEN DEZEURE

Hoe krijgt budgethouderschap vorm in de praktijk?

- Nog niet echt ten volle ingang gevonden in Vlaamse steden en gemeenten
- In **Nederland** is het al relatief gemeengoed

- **Eens kijken naar de centrumsteden**
 - Wijk aan zet principe
 - Gent: voorstellen indienen en een jury van bewoners en ambtenaren kiest er de beste uit.
 - Leuven: Projecten die goed zijn voor de wijk (sociaal en infrastructureel). Gaat van 2500 euro tot 18500 euro per initiatief, door 12 bewoners gedragen.
 - Kortrijk
 - Geen echte wijk-/gebiedsbudgetten
 - wel een aantal aanzet tot
 - Reglement toelagen gebiedswerking 5000 euro, niet regulier, van onderuit, brave initiatieven (adventure day)
 - Investeringsbudget
 - Top down, op vraag van GGW, i.k.v. grote projecten om flexibiliteit te hebben (heraanleg golfterrein), 300 000 euro
 - Reglement straat-, buurt en dorpsfeesten
 - Vast recht: max. 3000 euro per gebied om vlot in te spelen op noden (drank, klein spel materiaal,...)

- **Westhoekgemeentes**
 - Niet zoveel experimenten
 - Diksmuide is ermee gestart
 - Elk jaar vast bedrag per dorpskern
 - Vrij besteedbaar ter promotie van de duurzaamheid en leefbaarheid van het dorp
 - Voorwaarde = draagvlak
 - Bewonersorganisatie zorgt voor een goede besteding (bij de boekhoudkundig ervaren ze wel veel moeilijkheden)

- **Kunnen burgers dit?**
 - Uit onderzoek blijkt dat bestuurders menen dat burgers vooral in hun eigenbelang rekenen en NIMBY denken:
 - Nochtans wijst ander onderzoek uit dat als je burgers sleutels in handen geeft, ze ook effectief in staat zijn om in termen van het algemeen belang na te denken
 - Eigenbelang blijft uiteraard meespelen maar staat niet voorop
 - Nuance: wijkbudgetten zijn niet zo groot dat ze mensen anders doen nadenken
 - Het is geen representatieve groep
 - Lijkt waar te zijn: indieners blijken meestal van de gegoede klasse, hoger onderwijs...
 - Echter, we stellen ook vast dat het meestal mensen zijn met een sterk netwerk
 - Representativiteit wordt misschien teveel gemeten op vlak van socio-demografische kenmerken?
 - Ook representativiteit op vlak van buurtstijlen in een wijk, buurtgebruik...
 - Representativiteit is misschien ook overroepen?
 - Een representatieve groep kan slechte ideeën hebben en een enkeling kan een heel goed idee hebben.

- Moeten we dan niet vooral kijken naar de manier waarop de idee tot stand is gekomen:
 - Hebben we daar als bestuur genoeg zicht op?
 - Weten we wat er leeft in de buurten?
 - Zijn onze ambtenaren daarmee bezig?

- **Bezorgdheden**

- Dorpsbudgetten leiden niet tot structurele maatregelen
- Vervolgkosten - door wie te dragen? Door bewoners als initiatiefnemer of door bestuur?
- Het gaat om uitvoeringsparticipatie - bewoners responsabiliseren om de uitvoering mee te helpen realiseren.

➤ **KURT VANLERBERGHE, SCHEPEN DIKSMUIDE**

Keuze voor een systeem van dorpsbudgetten in Diksmuide: Welke aanpak? Wat leerde de proefperiode en hoe loopt het nu verder?

- **2007: meerjarig beleidsplan stad Diksmuide:**
“Leefbaarheid is het kernwoord. Vermits er onbetwistbaar een stadsvlucht is van de oudere bevolking uit de Westhoekdorpen moeten voldoende impulsen gegeven worden om jonge mensen aan te trekken. Verfraaiing van het openbaar domein moet een nieuwe dynamiek met zich meebrengen. Sociale cohesie is even belangrijk. Dorpsraden moeten uitgroeien tot ware dorpsplatformen, waar de toekomstige ontwikkeling van een dorp kan uitgestippeld worden door en in overleg met de plaatselijke bevolking.”
- **2009: Leader project bewonersplatforms**
- **2010: Uitwerken systeem dorpsbudgetten**
 - Aanleiding: *“Dikwijls bruisen bewonersraden van ideeën, maar zijn ze financieel afhankelijk van inkomsten uit de zoveelste barbecue of kaarting.”*
 - Proefproject
Folder met aanbod - voorstelling van dit initiatief aan bewonersgroepen - elk voorstel van project of initiatief wordt beoordeeld door het schepencollege
 - Evaluatie van het proefproject - positief
 - Bestendiging project ‘Dorp aan zet’ met aangepaste accenten (o.m. geen strikte termijn van indiening, niet elk jaar elk dorp een vast budget, maar één totaal projectbudget voor alle dorpen)
- **Budgettaire uitwerking**
 - Budgethouderschap (art. 159 § 4 gemeentedecreet)
 - Praktijk: gewoon budget (interne rekening)
- **SWOT analyse**
 - Sterktes: onmiddellijke impact op fysieke leefomgeving + inspelen op plotse ideeën of behoeften.
 - Zwaktes: onbekend maakt onbemind, werkt niet zonder trekker binnen bewonersgroep
 - Kansen: activeren bewonersgroepen, betrokkenheid en engagement dorpsbevolking
 - Bedreigingen: administratieve mallempelen; als bestuur moet je niet willen Sinterklaas spelen, denk ook nog aan de kleine verzuchtingen van bewoners
- **Conclusie: Doen!** Maar vergeet vooral niet de alledaagse problemen en verzuchtingen.

Wat brengt bewonersparticipatie op?

Geert Verdonck, schepen Middelkerke
Gerda Mylle, burgemeester Izegem

➤ GEERT VERDONCK - DORP inZICHT Middelkerke

Na de fusies was er het gevoel dat de landelijke dorpen, deelgemeenten van Middelkerke, wat op hun eilandjes bleven. Alle diensten vertrokken uit de dorpen en installeerden zich in het centrum van de stad. Middelkerke vindt het belangrijk dat de band met die dorpen terug aangehaald wordt en heeft besloten om met de methodiek 'DORP inZICHT' te polsen naar de bevindingen van de inwoners van die dorpen over hun woon- en leefomgeving. We willen hen zo meer betrekken bij het voeren van ons beleid.

Samenlevingsopbouw is daarbij ingeschakeld om het leefbaarheidsonderzoek te begeleiden. In elk dorp is er een bewonersgroep opgestart en het laatste onderzoek gaat nu van start in de deelgemeente Leffinge. De opbouwwerker die vanuit Samenlevingsopbouw aangesteld is, werkt vanuit het stadhuis tussen de diensten, maar blijft medewerker van Samenlevingsopbouw. Zo kunnen we de kennis en de expertise van Samenlevingsopbouw optimaal benutten in onze stad.

▪ **Sociale cohesie – dynamiek in de dorpen bevorderen**

Met het oprichten van bewonersgroepen wordt de sociale cohesie in de dorpen terug hersteld. Er waait een nieuwe wind door de feestcomités, bewonersgroepen zoeken via de Koning Boudewijnstichting naar eigen middelen om initiatieven op poten te zetten, er wordt een dorpskrant geschreven,... Zo'n initiatieven brengen geëngageerde mensen bijeen die zich willen inzetten in hun dorp.

▪ **Leefbaarheid verhoogt – dorpen worden aantrekkelijk**

- Bewoners denken ook na over hoe de leefbaarheid in hun dorp kan verbeterd worden.
- Door het groeperen van bewoners in bewonersgroepen en daadwerkelijk gevolg te geven aan hun vragen en signalen, merken we dat de 'wil' er wel is bij bewoners om samen na te denken over de toekomst van hun dorp.
- Waar we vroeger een aantal 'criticasters' kenden in de dorpen, merken we dat ze via de bewonersgroepen 'meedenkers' geworden zijn die positief mee denken over ons beleid in hun dorp.

▪ **Betere relatie tussen bewoners en bestuur**

- Als je als bestuur een beetje inspanning doet om bewonersparticipatie toe te laten en de moeite doet om de werking van het bestuur en regelgeving uit te leggen, dan merk je snel dat de goodwill van de bewoners voor jouw beleid stijgt.
- Bewoners appreciëren het als ze betrokken worden en zien dat er rekening gehouden wordt met hun voorstellen.
- De politici in Middelkerke ervaren dat bewoners bereid zijn om op een constructieve manier na te denken over de toekomst van hun dorp.

➤ GERDA MYLLE - WIJKONTWIKKELING IZEGEM

Context Izegem

- In Izegem werkt men reeds enkele jaren met 'wijkontwikkelingsplannen' en is een wijkgerichte aanpak uitgewerkt voor twee centrumwijken en de deelgemeente Emelgem.
- De schepen van wijkontwikkeling is de drijvende motor binnen het stadsbestuur om de bewonersparticipatie vorm te geven in de stad.

- In Izegem is er een voltijdse wijkwerker aangesteld die de wijkgerichte aanpak in de stad coördineert. Dit gebeurt onder meer door een plangroep, waar alle betrokken diensten en organisaties deelnemen aan het overleg.
- Samenlevingsopbouw is van meet af aan betrokken partij geweest bij de opmaak van de wijkontwikkelingsplannen. Als neutrale partner en met hun aanpak hebben zij de bewonersparticipatie op een degelijke manier vorm gegeven.

Wijkontwikkelingsplannen

- Met de opmaak van de wijkontwikkelingsplannen worden de bewoners op hetzelfde niveau geplaatst als het bestuur. Ze worden als volwaardige partner beschouwd, waardoor het bestuur wel degelijk gaat luisteren naar de wensen van de bewoners.
- Het gaat hierbij om de inrichting van een groenzone, uitbreiding van een parkeerterrein, het vernieuwen van een speelpleintje of de inrichting van een nieuwe woonzone op de gronden van een oude fabriek, ... de stad zoekt steeds zijn weg om bewonersparticipatie vorm te geven.
- Met de wijkontwikkelingsplannen moet het resultaat zichtbaar zijn voor de bewoners, zowel op korte als op lange termijn. Realisaties op korte termijn zijn vaak kleine ingrepen. Deze zijn nodig om de mensen te laten zien dat de stad wel degelijk actie onderneemt en luistert naar hun suggesties. Op lange termijn kunnen grote ingrepen uitgevoerd worden die een groter budget vragen. Het gaat hierbij eerder om het heraanleggen van straten en dergelijke meer.
- Met bewonersparticipatie weten we als bestuur dat de genomen beslissingen meteen ook gedragen zijn door de bewoners. Dit geeft het uitvoerende bestuur meteen extra kracht in de gemeenteraad.
- Door onze methodiek merken we dat mensen zich ook meer gaan engageren in het algemeen belang van hun buurt of wijk. Als stad stimuleren we die groepen om zelf eigen initiatieven te nemen en bieden we ondersteuning vanuit de reguliere kanalen, met bv. subsidies vanuit de dienst cultuur, ... We geven stimulansen aan die groepen en ondersteunen waar dit nodig blijkt.
- Inspraak geven betekent dat je de sociale cohesie in een wijk bevordert. Bewoners voelen dat ze samen mogen nadenken over hun eigen leefomgeving en bundelen hun krachten in het belang van hun wijk.
- Als iets niet kan, dan gaan we het als bestuur ook altijd uitleggen aan bewoners waarom het niet kan. Bewoners doen de moeite om hun voorstellen te geven aan ons bestuur, ze hebben daarmee ook recht van antwoord. Als iets niet kan of past in de beleidsvisie van het bestuur, dan mogen bewoners op zijn minst weten waarom het niet kan. Bewoners appreciëren het als je dit uitlegt en begrijpen vaak het standpunt van het bestuur.

➤ VRAGEN

- Hoe ver gaat de stad Izegem in bewonersparticipatie? Gaat het enkel over het meedenken over beleidsplannen of ga je ook zo ver dat zij mee mogen uitvoeren en realiseren? Het gaat vnl. over mee nadenken over beleidsplannen, maar bewoners worden zeker ook betrokken bij de uitvoering van een aantal beleidsintenties. Bewoners nemen daarnaast ook zelf initiatief bij de realisatie van een aantal maatregelen.
- Waarom betrek je bewoners bij het te voeren beleid?
 - Beleid dat we maken, is gedragen door de mensen voor wie het bedoeld is.
 - Het beleid is afgestemd op hun wensen.

- Wat als die wijkontwikkelingsplannen gerealiseerd zijn? Hoe ga je dan verder om met die bewonersgroepen?

Ogen en oren open houden voor nieuwe signalen van die groepen en daarop inspelen

- Wat is het effect van de wijkontwikkelingsplannen op de ambtelijke en politieke organisatiestructuur van de stad?
 - Op het managementteam stimuleren we de diensthoofden om meer aandacht te hebben voor de wijkgerichte aanpak van de stad. We merken op het managementteam dat ambtenaren vaak vooral 'bureaumensen' zijn, die weinig van achter hun bureau komen en binnen de muren van het stadhuis blijven. Zij voelen het hart van de wijken niet kloppen.
 - De stadssecretaris is de trekker binnen het ambtelijk orgaan van de stad. Hij stimuleert het managementteam om deze wijkgericht aanpak op te nemen in hun taak en stimuleert alle betrokken diensten om deel te nemen aan de stuurgroep die de wijkgerichte benadering installeert. In de stuurgroep zitten alle diensten samen rond de tafel en denken ze na op wijkniveau.

Burgerparticipatie en minder mondige burgers

Rita L'Enfant, stafmedewerker Samenlevingsopbouw Vlaanderen
Tineke Decroos, opbouwwerker Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen

➤ RITA L'ENFANT

Rita schetst een handelingskader, een bril om mensen te betrekken bij het beleid en om te kijken naar maatschappelijk kwetsbare groepen (MKG's).

Wie participatief wil werken met minder mondige burgers moet inzetten op 4 essentiële aspecten.

1. Wie zijn de minder mondige burgers en wie willen we bereiken ?

- Welke mensen we willen bereiken? Dé burger bestaat niet
- Waar kunnen we ze dan bereiken, vinden ?
- Kennen we de mensen: wat zijn hun behoeften, motieven, wat willen ze ...

2. Is datgene wat we aanbieden aantrekkelijk en toegankelijk voor hen ?

Participatief werken werkt in op 2 aspecten, namelijk de deelnemer en het aanbod

- Aanbod: thema, problematiek, werkwijze, aanpak, verwachting t.a.v. hen ...
- Vinden zij dit interessant, succesvol ... ?
- Zijn er niet teveel drempels bv. tijdstip, frequentie, plaats, wie er in de groep zit ... ?
- Belangrijk: waarrond we werken, wat we te bieden hebben, hoe we werken moet afgestemd zijn op de doelgroep, zeker als we minder mondige burgers willen bereiken.

Klassieke vormen (vergaderingen, ...) zijn vaak niet aantrekkelijk en niet toegankelijk voor maatschappelijk kwetsbare groepen

3. Welke kansen tot participatie krijgen de mensen ?

- Hierover denken we vooraf na, maar het is een vraag die we ons voortdurend stellen, we staan open voor opportuniteiten, gelegenheden die zich voordoen in grote en kleine zaken.
- Kansen kunnen liggen zowel op de beïnvloeding van de inhoud en aanpak, maar evengoed op niveau van het concrete: uitvoeren, zelf dingen doen ...
- Wat betreft de inhoud kan het gaan over: zorgen dat de mensen goed geïnformeerd zijn, het consulteren van de mensen, expliciet om advies vragen, samen het hele traject afleggen, bewoners die autonoom aan de slag gaan ...
- Wat betreft de uitvoering kan het gaan van meehelpen tot verantwoordelijkheid opnemen voor iets.
- De 2 niveau's van zeggenschap en verantwoordelijkheid haken op mekaar in.

Participatie is zowel kansen bieden op het DENKEN als op het DOEN. Meestal gebeurt dit op niveau van het denken en het doen wordt verwaarloosd. Het DOEN kan heel belangrijk zijn voor maatschappelijk kwetsbare groepen. Zorg voor een diversiteit aan denken en doen.

4. Ondersteuning

Om ten volle in te zetten op participatie van minder mondige burgers gaat het bieden van participatiekansen samen met mensen hierop ondersteunen, uiteraard indien zij dat wensen. Ondersteuning kan geboden worden op inzichtsniveau (bv. informatie krijgen; weten hoe de procedure in mekaar zit), op vaardigheidsniveau, op niveau van de attitude.

Inzetten op deze 4 essentiële aspecten werkt pas echt als dit samengaat met:

- De opbouw van **vertrouwen** tussen de doelgroep en de begeleider
- Duidelijke en respectvolle **communicatie** (over aanpak, wat de echte participatiemogelijkheden zijn, over de stand van zaken, de zorg voor goede en verstaanbare informatie ...)
- Een aanpak en werkwijze die zo dicht mogelijk **aansluiten** bij de mensen (hun behoeften, hun mogelijkheden ...)
- Het voortdurend **toetsen** van **vanzelfsprekendheden**
- De nodige **tijd**
- Een **zorgzame omgang** met de mensen

Participatie vergt een professionele aanpak. Dit kan je niet tussendoor doen. Vaak gaat het niet over korte termijn projecten of ad-hoc werkgroepen. Zeker bij maatschappelijk kwetsbare groepen is er tijd nodig om een mening te vormen.

Participatie (van maatschappelijke kwetsbare groepen) vertrekt van een keuze, die best vertrekt vanuit een achterliggend **denkkader**. Een slogan is niet genoeg, er is ook een **actiekader** nodig. Met beide kaders werken aan participatie vergt tijd en creativiteit.

➤ **TINEKE DECROOS**

Hoe zij maatschappelijk kwetsbare groepen betreft in het project “Ouders als onderzoekers” in De Nieuwe Stad, Oostende.

- De **Nieuwe Stad** is een **sociale woonwijk in Oostende** bestaande uit sociale hoogbouw. Er wonen zo'n 1300 mensen. Het stadsbestuur had tot voor een aantal jaar weinig oog voor de leefbaarheid in de wijk.
- Met het **project “Ouders als onderzoekers”** komen de jonge gezinnen aan bod. Het is een bestaand onderzoeksconcept, vanuit de opvatting dat ouders te weinig te zeggen hebben in het beleid als het gaat over opgroeien. De ouders kiezen zelf het thema en voeren zelf het onderzoek, dat uitmond in beleidsaanbevelingen. In Oostende werd dit concept aangebracht door een schepen. Samenlevingsopbouw is hierin mee gestapt en ondersteunt het project.

Er zijn twee procesbegeleiders: de maatschappelijk assistente van de Oostendse Haard (= de betrokken sociale huisvestingsmaatschappij) en Tineke Decroos van Samenlevingsopbouw. Er is ook een wetenschappelijk begeleidster: Miriam Deroo van de Hogeschool West-Vlaanderen.

- **Hoe gingen we te werk?**
 - Eerst werd de **doelgroep in beeld gebracht**: 150 gezinnen uit de wijk met kinderen tussen 0 en 18 jaar. We hadden een lijst van de gezinnen en we wilden iedereen de kans geven om mee te doen. We stuurden een brief rond, spraken mensen persoonlijk aan en hebben zelf ook een selectie gemaakt. We wilden geen te grote groep. We maakten ook de keuze voor ouders die tijd hebben, zich willen inzetten en zelf ook noden ervaren. Ook kozen we ervoor om met moeders te werken (geen vaders), waaronder enkele allochtone moeders. 6 van de 8 moeders die meededen waren alleenstaand. Nu zijn er nog vier moeders over, die heel verschillend zijn. Tegen het einde van de eerste bijeenkomst kwam alles op z'n plooi, omdat de moeders gedeelde ervaringen, ambities en vooral gedeeld moederschap hadden.
 - De eerste opdracht was het **formuleren van een probleemstelling en onderzoeksvraag**. We maakten een lijst van punten waar de moeders wakker van lagen en kwamen hierdoor tot een hypothese: “Er is een tekort aan vrijetijdsbesteding voor ouders en kinderen in de wijk”. Deze onderzoeksvraag wilden we toetsen in de wijk. Dit was een collectief probleem, geen individuele kwestie.

- We wilden **verschillende deelgroepen betrekken**:
 - De **ouders**: via een schriftelijke enquête die persoonlijk werd afgegeven met een woordje uitleg en later terug werd opgehaald. Wie dat wil, kon hulp krijgen. Op deze manier bereikten we veel allochtone ouders: 65 van de 150 enquêtes werden ingevuld.
 - De **jongeren** hebben we bevraagd in focusgroepen in het jeugdhuis: in samenwerking met Arktos vzw, die activiteiten voor jongeren organiseert in de buurt. Maar ook voor jongeren die niet deelnemen aan de activiteiten van Arktos (dit was geen groot succes).
 - Met de **kinderen** gaan we volgende week aan de slag: over drie dagen heen bevragen we hen al spelend, maar wel specifiek over speelruimte in de wijk. Het aanbod is laagdrempelig en op maat van de kinderen: ze kregen een hippe brief met uitleg en werden persoonlijk aangesproken. De activiteiten zijn gratis, volgen kort op elkaar en inschrijven is niet nodig.
- **De moedergroep maakt de keuzes in het project**. De begeleiders doen ook veel, maar koppelen veel terug. De moeders behouden het eigenaarschap van het project.
- Er is **evenwicht tussen denken en doen**: ook helpen klaarzetten, praktische taken opnemen.
- **Soms dreigen er moeders af te haken**:
 - Omdat het lang duurt eer er resultaat is
 - Omdat ze geen tijd meer hebben of het een bepaalde periode heel druk hebben
 - Omdat er wantrouwen is dat de resultaten toch niet gebruikt zullen worden. Dan werd het vertrouwen gevraagd aan het bestuur.
- Er zijn ook 30 gezinnen die in de toekomst verder willen meewerken. De grote en positieve reactie wijst er op dat het aansluit bij de behoefte die leeft in de wijk.

➤ VRAGEN

- In de stad is er vaak een verdichting of een concentratie aan maatschappelijk kwetsbare groepen. Is er ook een specifieke aanpak om **maatschappelijk kwetsbare groepen op het platteland** te betrekken?
 - **Dorpsrestaurants** opzetten zoals in Avelgem is een goede optie om in een verdere fase maatschappelijk kwetsbare groepen te bereiken.
 - Ook het opzetten van **zorgnetwerken** is een goede manier om in een landelijke context naast zorgbehoevenden ook anderen te betrekken.
 - Op het platteland is **mobiliteit** een randvoorwaarde die moet vervuld zijn, opdat mensen kunnen participeren.
 - In een recente **studie over armoede op het platteland** (zie verder in dit verslag) wijst men er op dat het werken met netwerkorganisaties cruciaal is om mensen te bereiken.
 - Organisaties (bijvoorbeeld Kind & Gezin, zorgdiensten, ...) kunnen partners worden.
 - Ook kan men aan de schoolpoort gaan staan en ouders aanspreken.
 - Probleem hierbij kan zijn dat organisaties de privacy van hun doelgroep willen beschermen of het belang van het project niet inzien.
 - Ook met de betrokken organisaties moet een proces worden afgelegd. Men moet zoeken naar win-win-situaties voor beide partijen.

- Over **welke doelgroepen** kan dit zoal gaan?

Via de Lokale Advies Commissie (LAC) of de aanvragen voor een verwarmingstoelage bij het OCMW komen er mensen in beeld die anders niet zichtbaar zijn voor het OCMW. Dit zijn mensen met een verhoogd risico, die maatschappelijk meer kwetsbaar zijn.

➤ **VERDERE INFO**

'Armoede en sociale uitsluiting op het platteland' **Rapport Samenlevingsopbouw Vlaanderen - Gerard Hautekeur**

Het doen en laten van de sector Samenlevingsopbouw wordt beïnvloed door ontwikkelingen op maatschappelijk- en beleidsvlak. Deze ontwikkelingen dwingen ons alert te blijven voor nieuwe mechanismen van uitsluiting die de kop opsteken en nieuwe groepen van mensen die te maken krijgen met achterstelling en uitsluiting.

Samenlevingsopbouw Vlaanderen verkent nieuwe thema's en tendensen in de samenleving. Praktijken binnen en buiten de sector worden in beeld gebracht.

In 2010 gebeurde een verkenning over nieuwe vormen van armoede en sociale uitsluiting op het platteland.

Meer info?

- Rapport 'Armoede en sociale uitsluiting op het platteland' wordt in het najaar van 2011 ter beschikking gesteld op website van Samenlevingsopbouw Vlaanderen www.samenlevingsopbouw.be

Vanuit West-Vlaanderen werden volgende sectoren en diensten bevraagd:

- OCMW Zonnebeke
- OCMW Ieper
- De Groene Kans in Diksmuide en Ieper
- CAW De Papaver
- Regionale Welzijnsraad Veurne-Diksmuide

- Naar aanleiding van dit onderzoek wordt een TerZake Cahier (juni 2011) met 'good practices' over dit thema gepubliceerd.
- Studievoormiddag Armoede en sociale uitsluiting op het platteland van Samenlevingsopbouw Vlaanderen voor opbouwwerkers en betrokken diensten en sectoren.
Datum: dinsdag 20 september 2011
Plaats: Aromagebouw, Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel

▪ ER GEBEURT BIJZONDER VEEL !

Informatie en communicatie verbetert
Mensen gaan de discussie aan
Sterke inzet op het versterken van sociaal kapitaal
Er wordt sterk gewerkt op niveau van dorp en wijk
Rollen evolueren, o.m. ambtenaren evolueren van bureau- naar veldwerker

▪ MAAR

Wat met 'ambetantigheden'?

- Politieke gevoeligheden
- Debat rond windmolens. Dit dossier wringt, spant. Dit is nochtans ook participatie. Voor bestuur is dit echter vaak geen participatie, te moeilijk...

Dit alles bemoeilijkt de zaak toch nog altijd sterk

▪ We staan voor een interessante periode

- Debat over participatie is bijzonder boeiend
- Herdenken van bestaande reglementen, adviesraden,...
- Wat spontaan gebeurt bij bewoners → bestuur moet dit als een spiegel voorhouden.

▪ Belang van nieuwe media

- Patronen voor communicatie evolueren
- Mensen organiseren zich hier op eigen initiatief

→ Dit is nog een grote uitdaging.

▪ Goesting

Participatie gaat om mensen die goesting hebben om mee een proces de doorlopen

▪ Rol Samenlevingsopbouw

'Worden we niet te braaf?'

- Gevaar om hulpmiddel te worden van beheerssysteem
- Gevaar: wat met spontane groepen; als wij groepen gaan installeren op vraag van gemeentebesturen?
- Samenlevingsopbouw ≠ Agentschap van gemeentebesturen
- Samenlevingsopbouw moet kritisch blijven

▪ PARTICIPATIE = PLEZIER

- Nieuwe dingen ontdekken
- Leren - mensen worden rijker
- Mensen die van mening kunnen veranderen
- Gevoel van mensen naar boven brengen
- Burgers als experten

Participatie is plezier ... als je er tegen kunt